

DET MARITIME

Martin Rheinheimer (red.): *Mensch und Meer in der Geschichte Schleswig-Holsteins und Süddänemarks*, Wachholtz Verlag 2010, 392 s. (*Studien zur Wirtschafts- und Sozialgeschichte Schleswig-Holsteins*, bind 47.)

■ CARSTEN JAHNKE

Lande, som ligger ved havet, må i sagens natur have en maritim tradition. Sådan lyder i hvert fald myten, men er det rigtigt? Redaktøren af dette bind har sat sig som mål at opspore det maritime i Slesvig-Holstens økonomiske og sociale historie (s. 7), noget, der ikke tidligere er blevet behandlet videnskabeligt.

Bogen indeholder 14 bidrag. Indledningsvis beretter Bo Ejstrud om Gredstedbro-skibet. Selve skibet blev i 1945 både fundet og ødelagt ved gravearbejde i Kongeådalene, og der er kun tre stykker tømmer tilbage, som efterfølgende blev udstillet på museet i Ribe. Skibet er fra før-vikingetiden, højst sandsynligt fra det 7. eller 8. århundrede. Bo Ejstrud begrænser sig dog ikke til beskrivelsen af dette arkæologiske fund, som i sig selv er spændende nok, idet han bruger skibet som udgangspunkt for en analyse af kulturelle kontakter omkring Nordsøen baseret på arkæologiske indsigter. Idéen er ikke ny, men forfatteren bruger en ny metode, den såkaldte Jaccard-Koefficient, for at beregne ligheder og uligheder mellem regioner. Resultatet er, meget kortfattet, at handels- og kulturforbindelser indtil 1000 frem for alt fulgte kysten og kun meget sjældent sprang over det åbne hav.

I det følgende bidrag beskriver Detlev Kraack byernes netværk i Slesvig, Stormaren, Ditmarsken og Holsten fra middelalderen til den tidlige moderne periode. Hertil bruger han en del forskellige perspektiver, fra bydannelse over geografiske overvejelser til "tilbagetrækningsstrategier" for slaviske søfarere og epitafier af rådsherrer fra Flensborg. Måske fordi undersøgelsens base er meget bred, har forfatteren svært ved at komme til et klart resultat. I denne henseende har Sylviina Zander en noget lettere opgave. Hendes mindre undersøgelse af fiskernes ret og pligt til at holde floden Trave isfri er et lille kabinetsstykke, som giver et livligt indblik i hverdagen i en nordtysk handelsby mellem 1700 og 1900. Det samme gælder bidraget af Dieter Pust om Grønlandsfarere fra byen Flensborg, som giver et omfattende indblik i et særdeles spændende miljø.

Martin Rheinheimer er repræsenteret med to artikler. Sammen med Jakob Seerup kortlægger han et indtil nu ukendt netværk af styrmænd i den danske flåde i 1700-tallet. Artiklen forbinder på forbilledlig vis almindelige baggrundsstudier med studier af enkeltpersoners skæbne, hvorved det bliver klart, at mænd fra Emmerlev og Schackenberg i særlig grad dannede ryggraden i datidens danske flåde. I et andet bidrag fremstiller Rheinheimer Hark Nickelsen fra øen Amrum,

en interessant personlighed, som avancerede fra slave i den arabiske verden til selv at blive en succesrig slavehandler, inden han slog sig ned på Amrum, hvor han nød 42 år som respekteret medlem af øens samfund. Hark Nickelsen er et udmærket eksempel på Vadehavets meget succesrige kaptajneri 1700-tallet.

Jann M. Witt gengiver i den næste artikel forløbet af et mytteri på skibet *L'Espérance* og den deraf følgende retssag i Flensborg, mens Ingwer E. Momsen analyserer byen Husums skibsfart og skibsbesiddelse omkring 1800, og Karsten Hermansen beretter om byen Marstals sejlskibsfart omkring 1900. Ikke mindst de sidste to artikler præsenterer case-studies, der kan danne basis for større undersøgelser.

Tættere på antologiens overordnede målsætning ligger Klaus-Joachim Lorenzen-Schmidts artikel "Maritime Landschaft Unterelbe?". Han undersøger og prøver som den eneste at definere det centrale spørgsmål; hvad er maritim kultur, og hvad er et maritimt landskab (ud over, at landskabet grænser op til kyster?). Gennem undersøgelsen af Niederelbe-regionen, som i dag selv har defineret sig som et maritimt landskab, kommer han til det meget klare og frustrerende resultat, at hele idéen blot er en myte, og at tal og fakta taler et helt andet sprog end det, turismeeksperter og regionalpolitikere gerne vil slå et slag for.

Antologien fire sidste bidrag behandler en række emner fra den danske del af området. Lulu Anne Hansen undersøger Esbjergs fiskere og deres betydelige succes under 2. verdenskrig. Med dette erindringshistorisk hotte emne viser Lulu Hansen meget klart, at Esbjergs opblomstring i 1940'erne fandt sted på grund af og ikke på trods af besættelsen. Men hun godtgør samtidig, at arbejdsmiljøet, hvor fiskerne kom fra, gjorde det besværligt at kritisere krigens profitmagere i Esbjerg alt for åbent.

Anne Husum Marboe giver dernæst en fremstilling af den danske vej til beskyttelse af natur og kultur i Vadehavsområdet, som har været alt andet end retlinet. I forlængelse heraf følger Niels Christian Nielsens interessante studie af øen Fanøs historiske udvikling som turistmål. Endelig er det også værd at bemærke Norbert Fischers lille bidrag om Reinhard Woltmann og dennes forsøg på at beskytte Syd-elbens kystområde med bolværk omkring år 1800.

Som fremstillingen af de enkelte artikler viser, minder hele bindet mere om et sammensurium end om en målrettet antologi. Selvfølgelig behandler de fleste artikler aspekter af det maritime, men demonstrerer de virkeligt tilstedeværelsen af dét maritime i Slesvig-Holsten? Svaret blæser i vinden over Slevig-Holsten, og betragter man Klaus-Joachim Lorenzen-Schmidts resultater isoleret set, må man spørge, om det maritime overhovedet har fandtes med nogen grad af entydighed?

Man kan også sætte spørgsmål ved kvaliteten af enkelte af bidragene. Mens størstedelen af artiklerne er virkelig læseværdige, er der to eller tre, som mangler enten en klar målsætning eller en klart videnskabelig forståelse af den frem-

lagte genfortælling af fortidige begivenheder. Det er trist, da det ødelægger læseglæden en smule.

Sammenfattende kan man derfor konstatere, at de fleste bidrag er små perler inden for deres eget forskningsfelt, og at de fleste vil berige forskningen på den ene eller den anden måde. Men sammenstillingen er uheldig. Ingen kan gætte, at man kan finde en artikel om bolværker på det sydlige Elben omkring år 1800 i et bind, som samtidig behandler Esbjergs fiskeri under besættelsen, Marstals sejl-skibe omkring år 1900 eller kulturelle forbindelser ved Kongeåen i 700-tallet. I mangfoldigheden ligger stimulans og fare, og i dette tilfælde har faren sejret.

CARSTEN JAHNKE

LEKTOR

SAXO-INSTITUTTET

KØBENHAVNS UNIVERSITET